

doc. PhDr., Mgr. Janka Bursová, PhD., MBA., LL.M.

Katolícka univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta Košice, pracovisko Teologický
inštitút spišské Podhradie

jbursová@gmail.com

Oponentský posudok habilitačnej práce

Meno uchádzačky habilitačného konania: PhDr. Mgr. Michaela Dávidová, PhD., MBA., LL.M.

Miesto habilitácie: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava.

Názov habilitačnej práce:

**Zvládanie záťaže, osobná pohoda, spokojnosť so životom a sebahodnotenie
v profesionálnom fungovaní odborníkov v zariadeniach na výkon opatrení
sociálnoprávnej ochrany detí**

Vedný odbor: Sociálna práca

1. Aktuálnosť zvolenej témy

Autorka si vybrala tému práce, ktorá je aktuálna v podmienkach Slovenskej republiky, kde analyzuje problematiku zvládania záťaže, osobnej pohody, spokojnosti so životom a sebahodnotením v profesionálnom fungovaní odborných a iných zamestnancov SPODaSK. V súčasnosti je výkon odborných činností v systéme SPODaSK je spojený s vysokou mierou psychickej, emocionálnej a sociálnej záťaže vyplývajúcej zo špecifik práce s ohrozenými deťmi, rodinami v krízových situáciách. Profesionálne fungovanie zamestnancov je determinované odbornými kompetenciami, individuálnymi osobnostnými zdrojmi, schopnosťou efektívne zvládať záťažové situácie a udržiavať primeranú úroveň psychickej pohody a životnej spokojnosti.

Ciele práce a splnenie cieľov

Za hlavný cieľ práce si autorka stanovila analyzovať zvládanie záťaže, osobnú pohodu, spokojnosť so životom a sebahodnotenie v profesionálnom fungovaní odborných a iných zamestnancov pôsobiacich v zariadeniach na výkon opatrení SPODaSK. V rámci vedľajších cieľov identifikuje významné vzťahy medzi copingovými stratégiami, osobnou pohodou, spokojnosťou so životom a sebahodnotením, ako aj analyzuje rozdiely v sledovaných

premenných z hľadiska vybraných profesijných, sociodemografických a pracovných charakteristík respondentov.

Stanovené ciele autorka splnila.

Práca je spracovaná v rozsahu 191 strán s prílohami. V úvode sa autorka zaoberá problematikou zvládania záťaže ako aj profesionálnym fungovaním odborných zamestnancov.

Habilitačná práca rieši súčasný stav sociálno-právnej ochrany detí a kurately, kde základným cieľom je ochrana práv dieťaťa.

Prvá kapitola obsahuje teoretický rámec, kde upriamuje pozornosť na podporu jeho priaznivého psychického, fyzického a sociálneho vývinu a prevenciu vzniku sociálno-patologických javov v rodinnom prostredí. Vychádza s princípu najlepšieho záujmu dieťaťa a dôležitých dokumentov ako je (Dohovor o právach dieťaťa, zákon 305/2005, zákon 36/2005 o rodine) nielen v rámci rodinného prostredia ale aj v rámci Centier pre deti a rodiny, ktoré zabezpečujú výkon opatrení SPODaSK, odbornú pomoc dieťaťu a rodine, realizáciu diagnostických, poradenských, terapeutických, výchovných a resocializačných činností, ako aj výkon rozhodnutí súdu.

Autorka má poznatky o narastajúcich prípadoch, ktoré súvisia s násilím, zanedbávaním, závislosťami a pod o.i. Zdôrazňuje dostupnosť odbornej pomoci a včasnú identifikáciu rizikových faktorov, ktoré predstavujú významné predpoklady prevencie sociálneho zlyhania rodiny a ochrany priaznivého vývinu dieťaťa. Sociálny pracovník v rámci pomoci má nezastupiteľnú rolu, pričom čelí rôznym limitom zaťaženia. Rovnako sa zaoberá zvládaním záťaže, osobnou pohodou, spokojnosťou, sebahodnotením a prístupmi. Súčasné teoretické a empirické poznatky poukazujú na významné vzájomné konexie medzi zvládaním záťaže, osobnou pohodou, spokojnosťou so životom, sebahodnotením a psychickou odolnosťou jednotlivca, pričom je dôležitá aj sociálna opora ako zdroj psychickej stability.

Dlhodobé vystavenie pracovníkov chronickému stresu bez adekvátnej podpory môže viesť nielen k zhoršeniu psychického zdravia, ale aj k poklesu kvality poskytovanej starostlivosti a efektivity odborných intervencií. Kvalita pracovného prostredia, dostupnosť supervízie, podpora multidisciplinárnej spolupráce, organizačná kultúra a dostupnosť odbornej podpory významne ovplyvňujú psychické fungovanie pracovníkov pomáhajúcich profesií. Sociálni pracovníci sú často vystavený nadmernej administratívnej záťaži, časovému tlaku, vysokej miere zodpovednosti, často rieši množstvo klientov, rizikových klientov, množstvo konfliktov, pričom zažíva emocionálne náročné situácie a dlhodobé vystavenie psychosociálnemu stresu. Autorka analyzuje a prezentuje množstvo výsledkov výskumov súvisiacich s témou práce, pričom poukazuje na významné súvislosti medzi pracovnou záťažou, psychickou pohodou,

copingovými stratégiami, organizačnými podmienkami práce a psychickou stabilitou pracovníkov pôsobiacich v systéme SPODaSK

Empirické zistenia poukazujú na potrebu systematického posilňovania kompetencií sociálneho pracovníka a vytvárania priaznivého inštitucionálneho a legislatívneho rámca, ktorý umožní efektívne riešenie zvládania záťaže na základe poznatkov, etických princípov, praktických zručností a kvalitnej spolupráce.

2. Metódy spracovania práce

- Literárna metóda (štúdium odbornej literatúry, monografie, časopisy, zahraničná literatúra),
- Logické metódy (analýza, syntéza, indukcia, dedukcia, porovnanie),
- Vzťahy medzi skúmanými premennými analyzovala prostredníctvom viacerých štandardizovaných výskumných nástrojov. Súčasťou výskumného protokolu boli okrem štandardizovaných dotazníkov aj anamnestické položky zamerané na zisťovanie základných sociodemografických a profesijných charakteristík respondentov.
- Hlavným výskumným nástrojom bol Skrátený dotazník copingových stratégií Brief COPE, ktorý slúži na identifikáciu preferovaných spôsobov zvládania záťažových situácií.
- Problematiku zvládania záťaže doplnila o skúmanie osobnej pohody a spokojnosti so životom prostredníctvom nástroja Personal Wellbeing Index – Adult (PWI-A), ktorého slovenská adaptácia je známa pod názvom Slovenský index kvality života (SIQŽ). Výskumný nástroj spolu obsahuje 16 položiek, pričom prvý blok(osobná pohoda) tvoril 9 položiek a druhý blok(hodnotenie spokojnosti) 7 položiek. Sebahodnotenie zisťovala pomocou Rosenbergovej škály sebahodnotenia (Rosenberg Self-Esteem Scale – RSES).

3. Výsledky habilitačnej práce

Realizovaný výskum priniesol viaceré teoretické, empirické a aplikačné prínosy. Teoretický prínos výskumu spočíva v syntéze súčasných domácich i zahraničných poznatkov týkajúcich sa zvládania záťaže, osobnej pohody, psychickej pohody a psychologických zdrojov jednotlivca ale aj poznatky v rámci pomáhajúcich profesií. Výsledky práce uvádza autorka v tretej kapitole a diskusii, kde prezentujeme komplexné výsledky výskumu v nadväznosti na deskriptívne štatistické ukazovatele stratégií zvládania záťaže, osobnej pohody, spokojnosti so životom, sebahodnotenia, copingových stratégií. Výsledky analýz konexií uvádza medzi sledovanými premennými, diferenciácií z hľadiska profesijných, sociodemografických a pracovných charakteristík, ako aj výsledky viacnásobných lineárnych regresných analýz zameraných na identifikáciu významných prediktorov osobnej pohody a spokojnosti so životom.

Interpretácia výsledkov reflektuje multidimenzionálny charakter psychického fungovania pracovníkov SPODaSK, ktorý je determinovaný nielen individuálnymi osobnostnými charakteristikami, ale aj pracovnými, organizačnými a psychosociálnymi faktormi. Výsledky potvrdzujú význam psychickej pohody a spokojnosti so životom ako významných determinantov psychického fungovania pracovníkov pomáhajúcich profesií ako aj význam psychickej reziliencie, sociálnej opory, supervízie, pracovného prostredia, čo redukuje dôsledky psychickej záťaže a syndróm vyhorenia. Výsledky výskumu potvrdzujú, že odborní a iní zamestnanci SPODaSK pri zvládaní záťažových situácií preferovali najmä adaptívne copingové stratégie orientované na aktívne riešenie problémov a emocionálnu reguláciu. V rámci emocionálnej podpory sú zas dôležité medziľudské vzťahy a tímová spolupráca.

Zistenia medzi osobnou spokojnosťou respondentov a ich hodnotením spoločenských podmienok života na Slovensku respondenti uvádzajú osobnú pohodu prevažne pozitívne a spokojnosť so životom na Slovensku je skôr nízka. Kriticky hodnotili oblasti vládnutia, ekonomickej situácie (neistota, inflácia, polarizácia, nedôvera v inštitúcie), sociálnych podmienok a podmienok podnikania. Spokojnosť bola zaznamenaná v rámci duchovného a náboženského života. Subjektívna pohoda respondentov je pravdepodobne viac determinovaná kvalitou osobných vzťahov, individuálnymi psychologickými zdrojmi a osobným fungovaním než širším spoločensko-politickým kontextom. Odborní a iní zamestnanci na výkon opatrení SPODaSK dosahovali relatívne priaznivú úroveň globálneho sebahodnotenia, ktorá môže predstavovať významný protektívny faktor psychickej stability, subjektívnej pohody a efektívneho zvládania psychickej záťaže. Adaptívne copingové stratégie boli vo všeobecnosti spojené s priaznivejším psychickým fungovaním, vyšším sebahodnotením a vyššou subjektívnou pohodou. Globálne sebahodnotenie respondentov bolo významnejšie spojené s osobnou pohodou, spokojnosťou s vlastným životom, osobnými vzťahmi a subjektívne prežívanými aspektmi kvality života než so spokojnosťou so širšími spoločenskými podmienkami.

Z praktického hľadiska výsledky naznačujú, že podpora psychickej pohody, adaptívnych copingových stratégií a prevencia maladaptívneho zvládania záťaže by nemali byť orientovaná výlučne podľa veku pracovníkov. Významnejšiu úlohu môžu zohrávať individuálne osobnostné charakteristiky, pracovné podmienky, sociálna opora či dostupnosť supervízie.

Zaujímavým zistením bolo, že respondenti s pravidelnou supervíziou dosahovali vyššie hodnoty v stratégii sebaobviňovania, pričom je dôležité si uvedomiť vyššiu mieru sebareflexie, kritického hodnotenia práce, čo prináša supervízia. Supervízia je podporný nástroj.

Výskum, preto prináša aktuálne poznatky o psychickom fungovaní pracovníkov v podmienkach výkonu SPODaSK a poukazuje na význam protektívnych faktorov podporujúcich psychickú stabilitu a efektívne zvládanie záťažových situácií.

Za silnú stránku výskumu považujem využitie štandardizovaných výskumných nástrojov umožňujúcich objektívnejšie zachytenie skúmaných psychologických premenných. Použitie validizovaných diagnostických nástrojov, čo zvyšuje reliabilitu a validitu získaných údajov a umožňuje komparáciu výsledkov s domácimi i zahraničnými výskumnými zisteniami.

5. Bibliografia a prínos pre ďalší rozvoj vedy

Dostupná literatúra a literárne pramene sú vhodne zvolené. Citačná norma je dodržaná. Práca prináša konkrétne zistenia v rámci danej témy práce.

Otázky

1. Aké sú najväčšie bariéry v rámci danej témy na Slovensku podľa Vašich výskumných zistení a ktoré systémové opatrenia považujete za najurgentnejšie?
2. Aký je Váš názor v rámci princípu najlepšieho záujmu dieťaťa a jeho ochrany?

Záver

Pozitívne hodnotím splnenie kritérií kladených na habilitačné konanie, predložená habilitačná práca spĺňa kritéria kladené na daný typ práce.

Odporúčam pokračovať v habilitačnom konaní PhDr. Mgr. Michaely Dávidovej, PhD, MBA., LL.M.

V Ružomberku 11.06.2026